

RAPORTUL PRIVIND DREPTURILE FUNDAMENTALE – 2022

Anul 2021 a adus atât progrese, cât și pași înapoi în ceea ce privește protecția drepturilor fundamentale. *Raportul privind drepturile fundamentale 2022* al FRA analizează evoluțiile majore din domeniu, identificând atât realizările, cât și problemele îngrijorătoare rămase nesoluționate. Această publicație prezintă opiniile FRA în legătură cu principalele evoluții înregistrate în domeniile tematice vizate, precum și o sinteză a dovezilor care vin în sprijinul acestor opinii. Astfel, raportul oferă o prezentare compactă, dar informativă a principalelor provocări legate de drepturile fundamentale cu care se confruntă UE și statele sale membre.

OPINIILE FRA

1 [ÎN PRIM-PLAN]

Drepturile sociale și egalitatea în contextul redresării în urma pandemiei de COVID-19

3

Punerea în aplicare și utilizarea cartei la nivel național

6

Egalitatea și nediscriminarea

9

Rasismul, xenofobia și intoleranța asociată acestora

12

Egalitatea și incluziunea romilor

15

Azilul, vizele, migrarea, frontierele și integrarea

17

Societatea informațională, protecția vieții private și a datelor

20

Drepturile copilului

23

Accesul la justiție

25

Evoluții în punerea în aplicare a Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap

Manuscris finalizat în aprilie 2022.

Nici Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și niciuna dintre persoanele care acționează în numele Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene nu sunt răspunzătoare pentru modul în care ar putea fi utilizate informațiile prezentate în continuare.

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2022

Print	ISBN 978-92-9461-824-5	ISSN 2467-253X	doi:10.2811/525	TK-AM-22-001-RO-C
PDF	ISBN 978-92-9461-805-4	ISSN 2467-2769	doi:10.2811/5321	TK-AM-22-001-RO-N

© Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, 2022

Reproducerea este autorizată cu condiția menționării sursei.

Pentru utilizarea sau reproducerea fotografiilor sau a altor materiale care nu se află sub incidența drepturilor de autor ale Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene trebuie solicitată permisiunea direct de la deținătorul drepturilor de autor.

Fotografii realizate de:

Coperta: © BGStock72/Adobe Stock; myboys.me/Adobe Stock; Lazyllama/Adobe Stock

Pagina 1: © Rob/Adobe Stock

Pagina 2: © BGStock72/Adobe Stock

Pagina 3: © FRA

Pagina 4: © Alexlmx/Adobe Stock

Pagina 4: © Bluedesign/Adobe Stock

Pagina 6: © Aleksander Kalka/NurPhoto/Getty Images

Pagina 7: © Mangostar/Adobe Stock

Pagina 8: © Ananass/Adobe Stock

Pagina 9: © myboys.me/Adobe Stock

Pagina 9: © dusanpetkovic1/Adobe Stock

Pagina 10: © Ton Koene/Alamy Stock Photo

Pagina 11: © Fizkes/Adobe Stock

Pagina 12: © Birute/iStock

Pagina 13: © FRA

Pagina 14: © Philippe Huguen/AFP/Getty Images

Pagina 15: © Jacopo/Adobe Stock

Pagina 15: © BalkansCat/iStock

Pagina 16: © Elmar Gubisch/Adobe Stock

Pagina 16: © Henry-Martin Klemt/Adobe Stock

Pagina 17: © Jirsak/Adobe Stock

Pagina 17: © Gorodenkoff/Adobe Stock

Pagina 18: © Vitalii Vodolazsky/Adobe Stock

Pagina 19: © Michael Traitov/Adobe Stock

Pagina 20: © New Africa/Adobe Stock

Pagina 20: © Ralf Geithe/Adobe Stock

Pagina 21: © Jenny Matthews/Getty Images

Pagina 22: © Emin Ozkan/Adobe Stock

Pagina 23: © Jirsak/AdobeStock

Pagina 24: © AJ_stock_photos/Adobe Stock

Pagina 24: © Corgarashu/Adobe Stock

Pagina 25: © Chansom Pantip/Adobe Stock

Pagina 26: © Jenny Sturm/Adobe Stock

Pagina 27: © Seventyfour/Adobe Stock

Pagina 28: © Nathaphat Nampix/Adobe Stock

DREPTURILE SOCIALE ȘI EGALITATEA ÎN CONTEXTUL REDRESĂRII ÎN URMA PANDEMIEI DE COVID-19

Pandemia de COVID-19 a afectat cetățenii în ceea ce privește exercitarea drepturilor lor sociale, deși nu pe toți în aceeași măsură. Segmente mari ale populației din UE s-au confruntat cu o mortalitate excesivă, cu un risc crescut de sărăcie, cu restricții în ceea ce privește încadrarea în muncă, cu lipsa accesului la infrastructura digitală, cu un acces redus la asistența medicală, la serviciile de îngrijire a copiilor, la educație și formare, precum și cu limitări ale participării la viața socială și cu tensiuni în ceea ce privește echilibrul între viața profesională și cea privată.

UE a răspuns prin acțiunile rapide întreprinse de către Comisia Europeană și de către câteva agenții, printre care se numără Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor, care furnizează săptămânal o analiză detaliată a situației epidemiologice, și Agenția Europeană pentru Medicamente, care evaluează tratamentele și vaccinurile împotriva COVID-19.

În plus, pentru a aborda impactul social al pandemiei, a fost pusă la dispoziția statelor membre suma de 723,8 miliarde EUR, prin intermediul Mecanismului de redresare și reziliență. Prin urmare, statele membre au propus peste 850 de măsuri pentru a îmbunătăți exercitarea drepturilor sociale în contextul redresării în urma pandemiei.

Punerea în aplicare a acestor măsuri trebuie să fie monitorizată sistematic în ceea ce privește conformitatea cu drepturile fundamentale, pentru a asigura că acestea sunt utilizate în mod eficace și eficient și că drepturile cetățenilor sunt respectate. Cu toate acestea, în general, statele membre nu își implică organismele statutare din domeniul drepturilor omului în procesul de monitorizare a eficienței măsurilor pe care le-au adoptat în planurile lor de redresare și reziliență în vederea promovării drepturilor sociale.

Angajamentul UE în ceea ce privește drepturile sociale își are rădăcinile în ordinea juridică a Uniunii, astfel cum se arată la articolele 4, 9 și 151 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și la articolul 3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, precum și în titlul IV din Carta drepturilor fundamentale a UE, referitor la solidaritate.

În 2021, UE și statele sale membre au răspuns la pandemia de COVID-19 printr-un angajament reînnoit de a realiza „Europa socială”, astfel cum s-a demonstrat în cadrul Summitului social de la Porto și al Planului de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale. Regulamentul de instituire a Mecanismului de redresare și reziliență (2021/241) reflectă angajamentele juridice și politice ale Uniunii și impune statelor membre să explice modul în care planurile lor naționale de redresare și reziliență vor contribui la punerea în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale. Regulamentul include și trimiteri la drepturile fundamentale, de exemplu în ceea ce privește protecția datelor, protecția mediului și egalitatea.

OPINIA FRA 1.1

UE și statele sale membre ar trebui să promoveze drepturile sociale ale persoanelor aflate în situații de vulnerabilitate, care au fost cele mai afectate de pandemie, prin alocarea de fonduri din cadrul Mecanismului de redresare și reziliență, în conformitate cu toate obligațiile juridice și angajamentele politice relevante. Statele membre ale UE ar trebui să ajusteze măsurile finanțate dacă se constată că acestea nu sunt suficient de eficace în abordarea vulnerabilităților sociale ale populației.

UE a pus la dispoziția statelor membre 723,8 miliarde EUR prin intermediul acestui mecanism, inclusiv pentru abordarea prejudiciilor sociale provocate de pandemie. Prin urmare, mecanismul marchează angajamentul Uniunii de a construi o Europă mai echitabilă, mai favorabilă incluziunii și mai socială. Acesta le-a oferit statelor membre posibilitatea de a propune peste 850 de măsuri care ar putea duce la promovarea coeziunii sociale și teritoriale și care ar putea contribui la exercitarea drepturilor sociale. Aceste măsuri abordează o serie de vulnerabilități sociale prezente în rândul unor categorii variate ale populației din UE, printre care se numără femeile, copiii și tinerii aflați în situații de vulnerabilitate, persoanele cu dizabilități, persoanele în vârstă, persoanele de etnie romă și persoanele care lucrează în condiții de muncă precare.

În linii mari, statele membre au inclus în planurile lor naționale de redresare și reziliență măsuri pentru a îmbunătăți calitatea educației, oportunitățile de angajare și integrarea pe piața muncii. Unele dintre acestea vizează în mod special copiii și tinerii. Altele se referă la reformarea securității sociale și a sistemelor sociale, iar altele se referă la îmbunătățirea accesului la asistență medicală și la serviciile de îngrijire pe termen lung.

OPINIA FRA 1.2

UE și statele sale membre ar trebui să se asigure că niciun fond din cadrul Mecanismului de redresare și reziliență nu este utilizat într-o manieră incompatibilă cu Carta drepturilor fundamentale a UE sau cu Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap (CRPD). Comisia Europeană și statele membre ale UE ar trebui să instituie mecanisme eficiente de monitorizare a respectării drepturilor fundamentale în contextul utilizării acestui instrument. Autoritățile competente ale statelor membre sunt încurajate să participe, pe parcursul acestui proces, la consultări sistematice și semnificative cu organismele naționale statutare din domeniul drepturilor omului și al egalității. Acestea ar putea include consiliere cu privire la instituirea unor sisteme care să asigure conformitatea cu Carta drepturilor fundamentale a UE și cu obligațiile care decurg din CRPD. De asemenea, statele membre ale UE ar putea lua în considerare implicarea organismelor statutare din domeniul drepturilor omului în realizarea de evaluări ale impactului măsurilor de redresare asupra drepturilor fundamentale.

Fondurile publice, inclusiv fondurile UE, joacă un rol-cheie în asigurarea protecției drepturilor fundamentale, inclusiv a drepturilor sociale. Acest lucru este valabil în special în cazul obligației autorităților relevante de a se asigura că nu finanțează activități care nu sunt compatibile cu drepturile fundamentale. În acest sens, este necesar ca utilizarea fondurilor să fie monitorizată în mod eficient în practică.

Regulamentul de instituire a mecanismului prevede ca statele membre să raporteze de două ori pe an, în contextul semestrului european, cu privire la progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a planurilor lor de redresare și reziliență (articolul 27). Cu toate acestea, regulamentul nu prevede garanții pentru monitorizarea respectării drepturilor fundamentale în cazul cheltuielilor, comparabile cu cele prevăzute de Regulamentul privind dispozițiile comune, fie prin instituirea unor mecanisme de monitorizare la nivel național, fie prin implicarea în astfel de mecanisme a organismelor naționale statutare din domeniul drepturilor omului sau al egalității.

Unele state membre au propus, în planurile lor, măsuri care pot ridica semne de întrebare în ceea ce privește compatibilitatea lor cu Carta drepturilor fundamentale a UE sau cu CRPD. De exemplu, este posibil ca utilizarea fondurilor din cadrul mecanismului pentru a renova sau pentru a construi instituții pentru persoanele cu dizabilități să nu respecte articolul 19 din CRPD privind viața independentă și includerea în comunitate.

2

PUNEREA ÎN APLICARE ȘI UTILIZAREA CARTEI LA NIVEL NAȚIONAL

Consiliul și-a exprimat angajamentul deplin față de punerea în aplicare a „Strategiei pentru consolidarea aplicării Cartei drepturilor fundamentale în UE” elaborate de Comisia Europeană. Strategia pe 10 ani și concluziile Consiliului pun un accent major pe punerea în aplicare a cartei la nivel național, subliniind relevanța actorilor naționali.

La nivel național, instanțele, parlamentele, guvernele și alte organisme utilizează în continuare cartă, la care se face trimitere, potrivit dovezilor colectate în 2021, în hotărârile judecătorești, în evaluările impactului și în dezbaterile parlamentare. Există câteva exemple de inițiative de politică ce vizează îmbunătățirea formării cu privire la cartă. Cu toate acestea, până în prezent, organismele naționale nu par să pună în aplicare strategia Comisiei și concluziile Consiliului printr-o planificare coordonată, pe termen lung. Instituirea punctelor focale naționale ale cartei ar putea indica totuși că în 2022 s-ar putea să se înregistreze progrese mai evidente.

La nivelul UE

La începutul lunii martie 2021, Consiliul Uniunii Europene a adoptat concluzii privind consolidarea aplicării Cartei drepturilor fundamentale a UE (cartă). Aceste concluzii au potențialul de a contribui la o mai bună aplicare a cartei la nivel național și, prin urmare, la o mai bună protecție a drepturilor fundamentale în statele membre ale UE. Consiliul solicită mai multe activități de formare, mai multe acțiuni de sensibilizare, o mai bună legiferare, mai multe schimburi de experiență și de practici privind aplicarea cartei, condiții stricte impuse de cartă în ceea ce privește fondurile UE, un nivel mai ridicat de coordonare în chestiunile legate de cartă, instituții naționale pentru apărarea drepturilor omului (INDO) mai puternice și un nivel mai ridicat de cooperare cu societatea civilă.

Strategia Comisiei Europene pentru aplicarea cartei a declanșat, de asemenea, reacții din partea Comitetului Regiunilor și a Comitetului Economic și Social European. Acestea au subliniat importanța implicării actorilor regionali și a reprezentanților societății civile. Parlamentul European a subliniat importanța monitorizării punerii în aplicare a tuturor drepturilor prevăzute de cartă.

OPINIA FRA 2.1

Instituțiile UE ar trebui să utilizeze documentele de politică pe care le-au adoptat în 2021 ca puncte de referință în activitățile lor viitoare menite să asigure aplicarea pe deplin a cartei. Pentru orice revizuire a punerii în aplicare a acestor documente de politică este necesară colectarea periodică a datelor, a informațiilor și a experiențelor actorilor naționali și locali relevanți.

De exemplu, Consiliul ar putea utiliza principalele domenii identificate în concluziile sale din 2021 referitoare la cartă drept cadru de referință atunci când va formula viitoarele observații privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale. La elaborarea concluziilor anuale privind aplicarea cartei, Consiliul ar putea lua în considerare organizarea unui schimb interactiv și bazat pe dovezi, în cadrul grupului de lucru relevant al Consiliului, pentru a promova învățarea reciprocă, în care să implice și punctele focale naționale ale cartei.

Agențiile și organismele UE ar putea să ia în considerare exemplul agențiilor în domeniul justiției și al afacerilor interne și să evalueze în mod regulat modul în care acestea își pot îmbunătăți în continuare contribuția la punerea în aplicare și la promovarea drepturilor prevăzute de cartă.

Practicile promițătoare în ceea ce privește aplicarea cartei au început să fie colectate în mod regulat odată cu lansarea noii versiuni a portalului e-justiție de către Comisia Europeană. Cele nouă agenții în domeniul justiției și al afacerilor interne au organizat al doilea schimb de experiență anual cu privire la cartă, în cadrul căruia au avut loc discuții referitoare la diferitele măsuri introduse pentru a asigura și a promova aplicarea cartei în cadrul mandatelor lor.

Toate aceste documente și evoluții înregistrate în 2021 la nivelul UE reprezintă o bază adecvată pentru dezvoltarea ulterioară.

OPINIA FRA 2.2

Statele membre ale UE care nu și-au stabilit încă punctele focale ale cartei, astfel cum au fost invitate în cadrul strategiei privind cartă, ar trebui să facă acest lucru în curând pentru a încuraja punerea în aplicare coordonată și eficientă a acesteia.

Statele membre ale UE ar trebui să ia în considerare punerea în aplicare a strategiei Comisiei Europene privind cartă și concluziile Consiliului Uniunii Europene prin intermediul unui proces structurat bazat pe obiective, etape și calendare concrete. Acest lucru s-ar putea realiza printr-un plan de acțiune specific privind cartă sau prin introducerea de trimiteri specifice la cartă în planurile de acțiune sau în strategiile existente.

Statele membre ale UE ar trebui să aibă în vedere realizarea unei evaluări a nivelului de expertiză pe care îl oferă viitorilor judecători, procurori și alți profesioniști din domeniul juridic în cadrul formării profesionale în ceea ce privește cartă, astfel încât măsurile pe care le elaborează să abordeze eventualele deficiențe în acest sens, bazându-se pe cunoștințele de specialitate pe care le au instituțiile de formare naționale și internaționale și pe utilizarea instrumentelor disponibile la nivel internațional, de exemplu, pe cele dezvoltate de FRA.

La nivel național

În 2021, potrivit concluziilor Consiliului, un accent deosebit a fost pus pe nivelul de guvernare național. Această tendință se bazează pe strategia din 2020 pentru consolidarea aplicării cartei, în cadrul căreia Comisia Europeană a invitat statele membre să ia măsuri concrete pentru a stabili, de exemplu, puncte focale în cadrul administrațiilor naționale, pentru a adapta procedurile privind evaluările impactului și controlul juridic, pentru a se asigura că gestionarea fondurilor UE este monitorizată de comitete cu expertiză suficientă în ceea ce privește cartă sau pentru a înființa noi INDO ori pentru a le consolida pe cele existente. De asemenea, Comisia a invitat statele membre să extindă măsurile de politică legate de cartă la domeniul formării, al sensibilizării sau al promovării unui mediu favorabil și sigur pentru organizațiile societății civile și pentru apărătorii drepturilor omului.

Pentru a se obține rezultate pe toate aceste planuri, este necesară o schimbare în ceea ce privește cultura drepturilor fundamentale la nivel național. Practica în materie de drepturi fundamentale rămâne axată pe dreptul constituțional național și al CEDO, astfel cum reiese din analiza dovezilor prezentate în cazurile înaintate instanțelor, dar și a raționamentelor privind drepturile fundamentale utilizate în procesul de legiferare. Acest lucru arată că valoarea adăugată pe care o aduce cartă este utilizată încă în mod limitat și că interacțiunea dintre cartă și dreptul național și cea dintre cartă și CEDO nu sunt încă incluse într-o măsură suficientă în programele de formare standard.

În plus, doar puține dintre eforturile depuse pentru a pune în aplicare strategia privind cartă în cadrul unui proces structurat, cu obiective, etape și calendare concrete, sunt vizibile la nivel național. Instituirea punctelor focale ale cartei constituie un prim pas important în această direcție, deoarece acestea pot coordona sau sprijini procesul de punere în aplicare a strategiei privind cartă. Totuși, doar jumătate dintre statele membre și-au desemnat punctele focale ale cartei până în prezent.

La nivel local

Ar trebui reamintit că, în ceea ce privește nivelul local de guvernare, cartă „se aplică în egală măsură [...] instanțelor regionale sau locale, precum și organismelor publice în cazul în care pun în aplicare dreptul Uniunii” (vezi explicația cu privire la articolul 51 din cartă, *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* C 303/17 – 14.12.2007). Guvernele ar trebui să facă schimb de experiență și de practici pentru a permite învățarea reciprocă.

În 2021, Comisia Europeană a deschis o secțiune în cadrul portalului european e-justiție în care statele membre își pot împărtăși cele mai bune practici în ceea ce privește utilizarea cartei și sensibilizarea publicului cu privire la aceasta, inclusiv la nivel local. Însă, până în prezent, acestea nu au utilizat prea mult portalul în acest scop.

În strategia Comisiei Europene privind cartă, termenul „local” este utilizat de 17 ori. Strategia nu se limitează la a pleda pentru schimbul de bune practici privind cartă la nivel local și promovarea unui mediu favorabil și sigur pentru organizațiile societății civile și pentru apărătorii drepturilor omului la nivel local, ci, în plus, solicită ca statele membre să ofere suficiente îndrumări la nivel local încât autoritățile locale să se poată conforma obligațiilor care le revin potrivit cartei. De asemenea, strategia reamintește potențialul organismelor locale de a sensibiliza publicul cu privire la drepturile cetățenilor și la ceea ce pot face aceștia în cazul în care le sunt încălcate drepturile.

Concluziile Consiliului adoptate în martie 2021 subliniază, de asemenea, rolul administrațiilor regionale și locale, inclusiv al funcționarilor publici, „în integrarea cartei și asigurarea respectării drepturilor fundamentale în procesul de elaborare a politicilor, precum și în cultivarea unei culturi a drepturilor fundamentale la toate nivelurile executivului”.

Cu toate acestea, din analiza FRA a datelor culese în cadrul consultărilor derulate de Comisia Europeană pe perioada elaborării strategiei privind cartă reiese că administrațiile locale nu cunosc foarte bine cartă. Potențialul nivelului local de a asigura o mai bună protecție și promovare a drepturilor fundamentale nu poate fi pus la îndoială. De exemplu, în 2021, FRA a propus un cadru care urmărește să încurajeze mai multe orașe din UE să devină orașe ale drepturilor omului și să contribuie la dezvoltarea unei culturi locale în acest sens.

OPINIA FRA 2.3

Statele membre ale UE ar trebui să discute cu autoritățile locale și regionale despre noua strategie privind cartă și să analizeze modul în care acestea ar putea contribui cel mai bine la promovarea drepturilor fundamentale și a cartei.

Autoritățile locale și regionale ar trebui să se asigure că instrumentele, procedurile și politicile lor fac trimitere la cartă. Practicile existente la nivel local ar trebui comunicate noilor puncte focale naționale ale cartei, pentru ca acestea să poată împărtăși practicile și experiențele respective cu alte state membre, de exemplu, prin portalul european e-justiție.

Orașele ar putea avea în vedere posibilitatea de a deveni orașe ale drepturilor omului, introducând mai multe aspecte ale drepturilor fundamentale în demersurile, programele și activitățile lor. Cadrul pentru consolidarea drepturilor la nivel local, astfel cum este propus de FRA, ar putea fi util în acest sens.

Comitetul Regiunilor ar putea lua în considerare posibilitatea de a organiza periodic un forum pentru schimbul de experiențe și de practici promițătoare cu privire la cartă.

3

EGALITATEA ȘI NEDISCRIMINAREA

În 2021 s-au sărbătorit 21 de ani de la adoptarea primei directive a UE privind egalitatea. Această aniversare a oferit un prilej pentru realizarea unui bilanț al realizărilor și oportunităților nevalorificate, precum și pentru evaluarea punerii în aplicare a legislației, dar, cel mai important, pentru organizarea unui proces de reflecție cu privire la măsurile care vor fi luate în continuare. În acest an, capitolul pune accentul pe discriminarea persoanelor LGBTI și pe discriminarea cetățenilor UE pe motive de naționalitate.

Încălcarea drepturilor persoanelor LGBTI în unele state membre, precum și creșterea numărului de incidente legate de infracțiunile motivate de ură și de discursurile de incitare la ură, care poate reflecta creșterea reală a incidentelor, dar și disponibilitatea sporită de a le raporta, au determinat o reacție din partea mai multor instituții internaționale. În paralel, a crescut gradul de recunoaștere a drepturilor familiale pentru cuplurile de același sex și pentru părinții homosexuali în jurisprudența internațională și națională.

Există unele dovezi potrivit cărora cetățenii UE se confruntă cu discriminarea pe motiv de cetățenie sau naționalitate în diferite domenii ale vieții, dar datele colectate cu privire la acest subiect sunt foarte puține.

În 2021, unele măsuri de combatere a bolii provocate de coronavirusul SARS-CoV-2 (COVID-19) au afectat persoanele LGBTI, iar cetățenii UE s-au confruntat cu anumite probleme legate de trecerea frontierelor UE și de efectuarea vaccinurilor sau înregistrarea acestora.

În acest an, capitolul pune accentul pe discriminarea persoanelor LGBTI și pe discriminarea cetățenilor UE pe motive de naționalitate.

OPINIA FRA 3.1

În ceea ce privește inițiativa legislativă planificată referitoare la recunoașterea filiației și măsurile conexe, Comisia Europeană ar trebui să ofere statelor membre cadrul relevant și orientări suplimentare pentru a asigura recunoașterea reciprocă a filiației pentru cuplurile de același sex.

Statele membre ale UE ar trebui să pună în aplicare măsurile incluse în strategia UE privind egalitatea pentru persoanele LGBTIQ prin elaborarea unor planuri de acțiune și a unor strategii naționale, precum și prin consolidarea protecției juridice a persoanelor LGBTIQ împotriva violenței și a discursurilor de incitare la ură.

În 2021 a crescut gradul de recunoaștere a drepturilor familiale pentru cuplurile de același sex și pentru părinții homosexuali în jurisprudența și legislația internațională și națională. Cu toate acestea, recunoașterea reciprocă de către statele membre a filiației este încă dificilă în cazul părinților de același sex, având în vedere discrepanțele existente între statele membre ale UE cu privire la recunoașterea juridică a cuplurilor de același sex și a drepturilor lor familiale (în ceea ce privește adopția, maternitatea de substituție sau reproducerea asistată medical). Acest lucru creează insecuritate juridică și afectează nu doar dreptul la libera circulație, ci și dreptul la viața de familie, atunci când se refuză recunoașterea legăturilor familiale dintre părinți și copii care au fost stabilite în mod legal în altă țară.

Comisia Europeană a recunoscut că diferențele dintre normele statelor membre cu privire la filiație și lipsa de norme ale UE cu privire la conflictele legate de aceasta pot cauza dificultăți familiilor la trecerea frontierelor în cadrul UE. Comisia are în vedere o inițiativă legislativă privind recunoașterea transfrontalieră a filiației între statele membre ale UE. Propunerea ar urma să stabilească norme comune privind conflictul de legi și dispoziții comune privind recunoașterea hotărârilor judecătorești privind filiația. Deși dreptul

material privind filiația ține de competența statelor membre, UE poate adopta măsuri privind dreptul familiei cu implicații transfrontaliere în temeiul articolului 81 alineatul (3) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE).

Recunoașterea transfrontalieră a filiației este deosebit de dificilă pentru părinții de același sex, din cauza diferențelor existente între cadrele juridice ale statelor membre. Acest lucru afectează dreptul la respectarea vieții de familie și drepturile copilului, precum și drepturile copilului care decurg din cetățenia UE.

CJUE a recunoscut legăturile familiale dintre părinții de același sex și copilul acestora în cauza *V.M.A. împotriva Stolichna obshtina*. Curtea a reamintit că statele membre pot beneficia de derogări de la obligațiile care le revin în temeiul dreptului UE privind libera circulație numai dacă aceste derogări nu implică o încălcare a drepturilor fundamentale prevăzute de Carta drepturilor fundamentale (carta). Instanța a concluzionat că ar fi contrar articolelor 7 (dreptul la respectarea vieții de familie) și 24 (drepturile copilului) din cartă ca relația dintre copil și unul dintre părinții săi să nu poată fi menținută în cazul în care copilul își exercită dreptul la libera circulație sau ca exercitarea, în practică, a acestui drept să fie imposibilă sau excesiv de dificilă pe motiv că părinții sunt de același sex. Instanța a subliniat că obligația de a recunoaște relația părinte-copil în contextul liberei circulații nu subminează identitatea și competențele naționale.

În plus, măsurile de limitare a pandemiei, inclusiv măsurile de limitare a mișcării persoanelor și restricțiile de intrare în statele membre, au afectat în mod disproporționat partenerii și copiii persoanelor LGBTIQ, precum și tinerii LGBTIQ din mai multe state membre. Acestea au determinat o intensificare a violenței domestice, a discursurilor de incitare la ură și a infracțiunilor motivate de ură, precum și o limitare a accesului la asistența psihologică și la asistența medicală.

În acest context, strategia UE privind egalitatea pentru persoanele LGBTIQ devine din ce în ce mai importantă. Aceasta stabilește acțiuni grupate în jurul a patru piloni principali: combaterea discriminării, garantarea siguranței, construirea unor societăți favorabile incluziunii și inițierea unui apel la egalitate pentru persoanele LGBTIQ. Astfel cum se anunța în strategie, Comisia a înființat, în 2021, un subgrup pentru egalitatea LGBTIQ în cadrul Grupului la nivel înalt pentru nediscriminare, egalitate și diversitate, pentru a sprijini și a monitoriza progresele înregistrate în statele membre în ceea ce privește drepturile LGBTIQ, inclusiv în ceea ce privește elaborarea planurilor naționale de acțiune.

Mai multe state membre au adoptat planuri naționale de acțiune care vizează combaterea discriminării în general, în care au inclus drepturile LGBTIQ. Altele au elaborat planuri de acțiune care vizează în mod specific egalitatea pentru persoanele LGBTIQ. Aceste planuri de acțiune, recomandate deja în Lista de acțiuni pentru promovarea egalității pentru persoanele LGBTI în perioada 2015-2019, sunt necesare în vederea recunoașterii nevoilor speciale ale persoanelor LGBTIQ pentru a asigura protecția drepturilor lor și pentru a introduce măsuri specifice.

OPINIA FRA 3.2

Statele membre ale UE ar trebui să se asigure că, în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, nicio legislație sau practică administrativă nu duce la discriminări pe motive de cetățenie sau naționalitate împotriva cetățenilor UE și, în anumite contexte, împotriva membrilor familiilor lor. Colectarea de date și experiențe în mod regulat va oferi informații utile în acest sens.

Comisia Europeană ar trebui să consolideze asistența pe care o furnizează statelor membre pentru schimbul de informații și pentru creșterea gradului de sensibilizare cu privire la prevenirea discriminării cetățenilor UE pe motiv de cetățenie sau naționalitate.

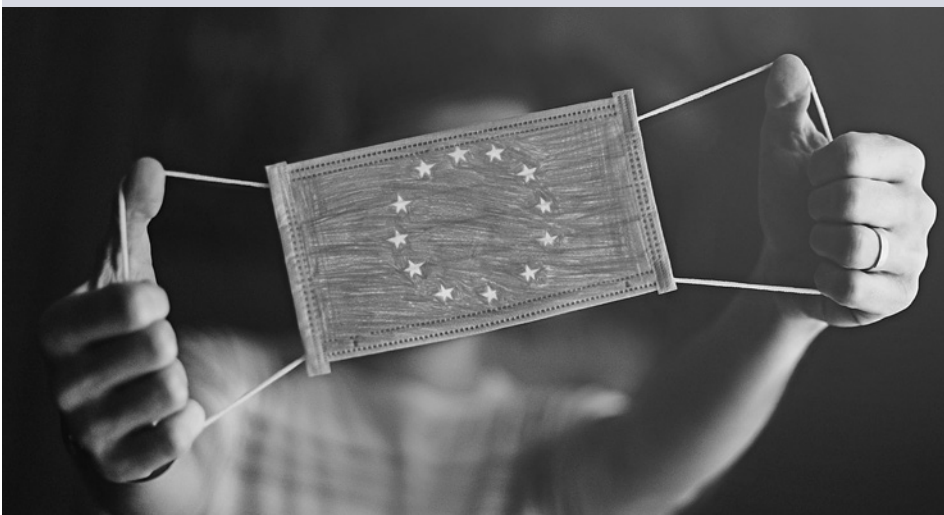
Discriminarea cetățenilor UE pe motiv de cetățenie sau naționalitate poate crea bariere în calea liberei circulații, chiar dacă nu are o legătură directă cu punerea în aplicare a legislației privind libera circulație.

Atât articolul 18 din TFUE, cât și articolul 21 alineatul (2) din cartă prevăd că, în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, orice discriminare pe motiv de cetățenie sau naționalitate este interzisă. Această interdicție are efect direct, orizontal și vertical. Aceasta înseamnă că, în anumite condiții, persoanele fizice o pot invoca atât împotriva entităților private, cât și împotriva autorităților de stat.

Articolul 24 alineatul (1) din Directiva privind libera circulație (2004/38/CE) confirmă angajamentul fundamental față de principiul egalității de tratament a cetățenilor Uniunii Europene, exprimat în tratate: „orice cetățean al Uniunii care, în temeiul prezentei directive, își are reședința pe teritoriul statului membru gazdă se bucură de egalitate de tratament în raport cu resortisanții statului membru respectiv în domeniul de aplicare al tratatului. Beneficiul acestui drept se extinde asupra membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru și care au dreptul de ședere sau dreptul de ședere permanentă.”

Articolul 4 din Directiva privind libera circulație a lucrătorilor (2014/54/UE) obligă statele membre să desemneze organisme pentru promovarea, analiza, monitorizarea și susținerea egalității de tratament pentru toți lucrătorii din Uniune și membrii familiilor lor fără discriminare pe motiv de cetățenie, fără restricții sau obstacole nejustificate în calea dreptului lor la liberă circulație.

Potrivit dovezilor obținute în cadrul activităților de cercetare ale FRA din 2021, cetățenii UE și membrii familiilor lor se confruntă în continuare cu discriminarea pe motiv de cetățenie sau naționalitate în diferite domenii, printre care fiscalitatea, dreptul de a-și exercita profesia și accesul la bunuri și servicii, inclusiv la servicii de sănătate sau la prestații sociale. În timpul pandemiei de COVID-19, anumite măsuri, inclusiv punerea în aplicare a planurilor privind vaccinarea sau restricțiile de călătorie, au avut efecte negative asupra cetățenilor UE din alte state membre. Deși discriminarea pe motiv de cetățenie sau naționalitate nu pare să fie larg răspândită în comparație cu alte motive de discriminare, datele existente în acest sens sunt insuficiente. Nici nu există o conștientizare adecvată a momentului în care apare o astfel de discriminare, deși cetățenia UE reprezintă unul dintre pilonii integrării UE, astfel cum a reamintit CJUE în mai multe rânduri și cum au evidențiat rapoartele triennale ale Comisiei privind cetățenia.

4

RASISMUL, XENOFOBIA ȘI INTOLERANȚA ASOCIATĂ ACESTORA

În 2021, infracțiunile motivate de ură și discursurile de incitare la ură de natură rasistă au persistat în UE. Migranții și minoritățile etnice, inclusiv cele de romi, evrei, musulmani și asiatici, au continuat să fie învinuite pentru boala provocată de coronavirusul SARS-CoV-2 (COVID-19).

Comisia Europeană a luat măsuri decisive pentru a pune în aplicare legislația existentă a UE, prin inițierea de proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva a 11 state membre ale UE pentru că nu au transpus în mod complet și corect Decizia-cadru privind rasismul și xenofobia în legislația națională. De asemenea, a invitat statele membre să pună în aplicare mai bine dispozițiile prevăzute de Directiva privind egalitatea rasială.

Reflectând angajamentele în materie de combatere a rasismului asumate la nivelul UE, statele membre au adoptat planuri naționale de acțiune împotriva rasismului și au continuat să consolideze măsurile pentru a aborda lipsa datelor și pentru a dezvolta structuri și procese pentru raportarea eficace a incidentelor rasiste.

Decizia-cadru privind rasismul și xenofobia (2008/913/JAI) propune o abordare comună, întemeiată pe dreptul penal, a formelor de rasism și xenofobie care se manifestă prin discursuri de incitare la ură și prin infracțiuni motivate de ură. În 2021, Comisia Europeană a inițiat proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva a 11 state membre care nu au încorporat corect și integral decizia-cadru în legislația națională. Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și curțile supreme naționale au stabilit limite privind recurgerea la libera exprimare ca justificare a discursului de incitare la ură și a instigării la ură.

Rasismul a continuat să pună la grea încercare întreaga Uniune Europeană în 2021. Potrivit rapoartelor oficiale și neoficiale, incidentele legate de infracțiunile motivate de ură și de discursurile de incitare la ură au persistat. În plus, în timpul pandemiei, organismele internaționale și naționale din domeniul drepturilor omului și-au exprimat îngrijorarea cu privire la incidența crescândă a discursurilor de incitare la ură în mediul online, care aparțin adesea unor personalități mediatice sau politice și care sunt îndreptate împotriva migranților și a minorităților etnice.

OPINIA FRA 4.1

Statele membre ale UE ar trebui să transpună și să aplice pe deplin și în mod corect prevederile Deciziei-cadru a Consiliului privind combaterea rasismului și a xenofobiei. În acest sens, statele membre ar trebui să adopte măsurile necesare pentru a se asigura că motivațiile rasiste sau xenofobe sunt considerate circumstanțe agravante sau, ca alternativă, că instanțele iau în considerare motivațiile de acest tip la stabilirea pedepselor.

OPINIA FRA 4.2

Statele membre ale UE ar trebui să îmbunătățească în mod semnificativ eficacitatea măsurilor și a acordurilor instituționale în vederea punerii integrale în aplicare a dispozițiilor Directivei privind egalitatea rasială, în special în ceea ce privește aplicarea de sancțiuni eficiente, proporționale și disuasive în cazul încălcării obligațiilor prevăzute de această directivă. Acest lucru poate contribui la reducerea barierelor cu care se confruntă minoritățile etnice și migranții în încercarea lor de a avea acces la învățământ, la locuri de muncă, la bunuri și servicii, inclusiv la locuințe, precum și la protecție socială.

Articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale a UE interzice orice formă de discriminare pe motive de origine etnică sau rasială. În mod similar, Directiva privind egalitatea rasială (2000/43/CE) interzice orice formă de discriminare bazată pe criteriul originii etnice sau rasiale în ceea ce privește accesul la învățământ, la locuri de muncă, la servicii (inclusiv în ceea ce privește locuința) și la protecția socială (incluzând asistența medicală). La 21 de ani de la adoptarea Directivei privind egalitatea rasială, o serie de state membre ale UE încă nu aplică integral prevederile directivei, după cum se arată în rapoartele Comisiei Europene și ale organismelor internaționale de monitorizare a drepturilor omului.

Comisia a continuat să deschidă proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva a trei state membre care au aplicat un tratament discriminatoriu față de copii de etnie romă în învățământ. În 2021, minoritățile etnice, inclusiv migranții, au continuat să se confrunte cu discriminarea și cu rasismul instituțional în diferite domenii ale vieții, după cum reiese din sondajele și din rezultatele testărilor privind discriminarea. Astfel cum se arată în rapoartele organismelor de monitorizare, crearea de profiluri discriminatorii pe baza etniei persistă în UE.

OPINIA FRA 4.3

Statele membre ale UE sunt încurajate să elaboreze planuri naționale de acțiune sau strategii specifice pentru a combate rasismul, discriminarea rasială, xenofobia și intoleranța asociată acestora. Eforturile naționale ar trebui să fie bazate și orientate după principiile directe comune pentru planurile naționale de acțiune împotriva rasismului și să garanteze participarea și cooperarea cu partenerii și cu organizațiile relevante ale societății civile. Statele membre ar trebui să se asigure, când elaborează, pun în aplicare și monitorizează planurile naționale de acțiune împotriva rasismului, că toate măsurile sunt justificate și bazate pe date fiabile privind egalitatea.

În 2021, UE a început să pună bazele pentru îndeplinirea angajamentelor asumate în primul plan de acțiune împotriva rasismului al UE. În special, Grupul la nivel înalt al UE pentru combaterea rasismului, a xenofobiei și a altor forme de intoleranță a adoptat principii directe comune pentru planurile naționale de acțiune împotriva rasismului.

Evoluțiile de la nivel național susțin eforturile mai ample ale UE. Unele state membre au adoptat planuri naționale de acțiune împotriva rasismului pentru prima dată în 2021. În funcție de diferitele contexte naționale, alte state au inclus măsuri împotriva rasismului în politici mai ample de combatere a discriminării ori au elaborat strategii care abordează forme și manifestări specifice ale rasismului, cum ar fi strategiile împotriva antisemitismului.

În pofida unor evoluții pozitive care abordează lipsa datelor la nivel național, în UE există, în general, un deficit de date privind experiențele legate de rasism și de discriminare bazate pe originea rasială sau etnică. Insuficiența unor date fiabile și cuprinzătoare nu permite elaborarea, punerea în aplicare și monitorizarea eficace a planurilor de acțiune împotriva rasismului și împiedică UE și statele membre să monitorizeze în mod eficient situația egalității.

Rezultatele obținute din analiza datelor naționale și ale FRA arată în mod continuu un nivel semnificativ de subraportare a experiențelor legate de discriminare și violență bazate pe prejudecăți. Subraportarea afectează dreptul victimelor de a găsi sprijin și protecție și nu permite ca accesul la justiție să fie asigurat pentru toți în condiții de egalitate. Aceasta compromite eforturile depuse de autoritățile naționale în ceea ce privește cercetarea și pedepsirea infracțiunilor motivate de ură.

În 2021, Grupul la nivel înalt al UE pentru combaterea rasismului, a xenofobiei și a altor forme de intoleranță a adoptat principii directoare esențiale pentru încurajarea raportării infracțiunilor motivate de ură. Principiile pun accentul pe victimă și au scopul de a furniza un cadru care poate orienta eforturile depuse la nivel național în vederea eliminării barierelor în calea raportării și a punerii în aplicare a unor structuri și procese care să sprijine raportarea eficace a infracțiunilor motivate de ură. O serie de state membre au raportat că au depus eforturi pentru a institui sisteme eficace de raportare, cum ar fi comunicarea direcționată către grupurile expuse riscului de victimizare în urma infracțiunilor motivate de ură, pentru a consolida capacitățile de asigurare a respectării legii și pentru a înregistra progrese în ceea ce privește asigurarea unei cooperări consolidate.

OPINIA FRA 4.4

Statele membre ale UE sunt invitate să aplice principiile directoare esențiale privind încurajarea raportării, care pot servi, de asemenea, drept cadru de evaluare pentru identificarea acțiunilor naționale necesare în vederea elaborării și punerii în aplicare a unei abordări centrate pe victimă pentru raportarea infracțiunilor motivate de ură. Statele membre ar trebui să depună în continuare eforturi pentru a crea structuri care să faciliteze raportarea, cum ar fi înființarea de servicii de raportare pentru părțile terțe, precum și consolidarea capacității funcționarilor din cadrul autorităților de aplicare a legii de a identifica și de a înregistra potențialele infracțiuni motivate de ură. Acestea ar trebui, de asemenea, să îmbunătățească cooperarea cu organizațiile societății civile, precum și cu organizațiile de sprijinire a victimelor, și să se angajeze să elaboreze măsuri de sensibilizare adaptate care să ajungă la persoanele expuse riscului de victimizare în urma infracțiunilor motivate de ură.

5

EGALITATEA ȘI INCLUZIUNEA ROMILOR

În 2021, Consiliul Uniunii Europene a adoptat recomandarea privind egalitatea, incluziunea și participarea romilor. Acesta solicită statelor membre ale UE să adopte cadre strategice naționale pentru romi și să depună toate eforturile pentru a atinge obiectivele și ținutele noului cadru strategic al UE pentru romi până în 2030. UE și statele membre au elaborat mai multe inițiative pentru a implica romii și travelerii în conceperea strategiilor și au consultat părțile interesate relevante, cum ar fi organismele de promovare a egalității și instituțiile naționale pentru apărarea drepturilor omului.

UE a integrat includerea romilor în mai multe dosare de politică și legislative. Cu toate acestea, majoritatea statelor membre nu au integrat incluziunea romilor în principalele lor strategii și măsuri naționale în domeniile de politică majore, cum ar fi ocuparea forței de muncă, învățământul, sănătatea și locuințele.

În 2021, drepturile fundamentale ale romilor și travelerilor nu sunt încă respectate pe deplin. Atitudinile negative față de romi, discriminarea, sărăcia și excluziunea socială, precum și infracțiunile motivate de ură și discursurile de incitare la ură afectează în continuare un număr disproporționat de romi și de traveleri în UE. Măsurile de combatere a pandemiei provocate de coronavirusul SARS-CoV-2 (COVID-19) au agravat aceste probleme.

La 12 martie 2021, Consiliul Uniunii Europene a adoptat recomandarea privind egalitatea, incluziunea și participarea romilor, solicitând statelor membre să adopte cadre strategice naționale pentru romi până în septembrie 2021. Doar 11 state membre și-au prezentat strategiile naționale revizuite înainte de sfârșitul anului 2021.

UE încurajează statele membre să includă romii și travelerii în toate dosarele de politică și juridice care vizează sprijinirea și protejarea grupurilor vulnerabile. Noul cadru strategic al UE pentru romi stabilește șapte obiective și țintele aferente care urmează să fie atinse până în 2030. Se pune accentul pe combaterea atitudinilor negative față de romi și a discriminării, precum și pe promovarea participării și incluziunii depline a romilor, printr-o combinație de politici generale și specifice.

Majoritatea statelor membre și-au prezentat strategiile cu întârziere și, adesea, fără să țină seama de strategiile anterioare sau fără să efectueze evaluări ale strategiilor anterioare. S-au depus eforturi sporite în vederea realizării de consultări cu societatea civilă și cu organismele de promovare a egalității, dar există puține dovezi privind participarea semnificativă a romilor și a travelerilor la conceperea și la punerea în aplicare a noilor strategii. Doar 11 state membre au înființat o platformă națională a romilor pentru a implica într-un mod mai eficace societatea civilă în 2021.

OPINIA FRA 5.1

Statele membre ale UE ar trebui să acorde prioritate punerii în aplicare a cadrelor lor strategice pentru romi. Acestea ar trebui să includă obiective concrete și măsurabile pentru a asigura o monitorizare și o colectare a datelor eficiente. Statele membre ar trebui să ia în considerare practicile promițătoare din alte state ale UE și să utilizeze îndrumările puse la dispoziție de FRA și de Grupul de lucru pentru romi. Statele membre ar trebui să promoveze consolidarea capacităților organizațiilor societății civile dedicate romilor și să invite în mod sistematic aceste organizații să participe la proiectarea, punerea în aplicare și monitorizarea măsurilor de incluziune a romilor.

OPINIA FRA 5.2

Statele membre ar trebui să ia în considerare adoptarea de măsuri pentru a combate atitudinile discriminatorii împotriva romilor și a travelerilor în aplicarea legii. Aceste măsuri ar putea include formarea de profesioniști în domeniul aplicării legii și al justiției, bazată pe orientările elaborate de FRA și pe inițiativele de formare adoptate de Agenția Uniunii Europene pentru Formare în Materie de Aplicare a Legii și de FRA, precum și de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa și de Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului. Statele membre ar trebui să se asigure că actele de violență ale poliției în cazurile în care sunt implicați romi sunt investigate rapid de organisme independente și ar trebui să ofere asistență victimelor în raportarea oricăror abateri ale poliției.

Articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale a UE interzice orice discriminare bazată pe originea etnică sau socială sau pe apartenența la o minoritate națională. Din 2000, legislația UE (Directiva privind egalitatea rasială, 2000/43/CE) a promovat egalitatea de tratament și a interzis discriminarea directă și indirectă.

În raportul său din 2021 privind drepturile fundamentale, FRA a invitat statele membre ale UE să adopte măsurile necesare pentru a preveni și a eradica atitudinile discriminatorii în rândul funcționarilor poliției. De asemenea, a solicitat autorităților de aplicare a legii să emită îndrumări specifice, practice și gata de utilizat pentru a combate crearea de profiluri etnice discriminatorii de către funcționarii poliției. Aceste îndrumări ar trebui incluse în procedurile de operare standard și în codurile de conduită și ar trebui comunicate în mod sistematic funcționarilor din prima linie.

Cercetarea publicată în 2021 de FRA arată că crearea de profiluri etnice sau rasiale de către poliție împotriva persoanelor percepute ca fiind romi sau traveleri este încă larg răspândită, iar experiențele negative de interacțiune cu poliția subminează încrederea în autoritățile publice. În 2021, în două state membre s-au raportat două incidente soldate cu moartea în care au fost implicați bărbați de etnie romă și autoritățile polițienești. Raportul Comisiei Europene către Parlamentul European privind aplicarea Directivei privind egalitatea rasială solicită statelor membre să publice date privind plângerile primite de poliție, de inspectorate și de instanțele judecătorești.

6

AZILUL, VIZELE, MIGRAREA, FRONTIERELE ȘI INTEGRAREA

Respectarea drepturilor fundamentale la frontierele externe a rămas una dintre provocările principale în domeniul drepturilor omului în UE. Au continuat să existe acuzații de returnări și violență la frontiere. De asemenea, au continuat să existe decese pe mare și pe uscat, precum și întârzieri în desemnarea unui port sigur pentru migrații salvați pe mare. Azilul și luarea în custodie publică în vederea returnării au persistat, inclusiv ca parte a politicilor îmbunătățite de izolare la frontiere.

UE a depus eforturi pentru operaționalizarea noilor sisteme de tehnologie a informațiilor (IT) la scară largă, care includ garanții privind drepturile fundamentale preconizate a fi puse în aplicare în mod eficient.

Articolul 78 alineatul (1) din TFUE și articolele 18 și 19 din Carta drepturilor fundamentale a UE interzic returnarea persoanelor în zone cu risc de persecuție sau de vătămare gravă, precum și expulzările colective. Articolul 4 din cartă interzice tortura și alte forme de maltratare. Aceasta este o obligație absolută, care nu permite excepții sau derogări.

Respectarea drepturilor fundamentale la frontiere a rămas o provocare majoră în UE în 2021, care a dus la raportarea a numeroase presupuse returnări și violențe din partea poliției. Între timp, 3 402 persoane au decedat la frontierele maritime și terestre în timp ce încercau să ajungă pe teritoriul UE, iar bărcile de salvare umanitare s-au confruntat cu amenințări și cu dificultăți în găsirea unui port sigur. Migrații și refugiații salvați au fost lăsați să aștepte pe mare zile întregi sau mai mult, ceea ce le-a pus în pericol siguranța și integritatea fizică.

OPINIA FRA 6.1

Statele membre ar trebui să ia în considerare instituirea unor mecanisme naționale de monitorizare a frontierelor eficiente și independente, pe lângă mecanismele disponibile de tratare a plângerilor, indiferent de rezultatul negocierilor privind normele UE propuse în temeiul Pactului privind migrația și azilul. Statele membre ar trebui să se asigure că acuzațiile de returnare și de maltratare sunt investigate prompt și eficient de către autoritățile competente.

OPINIA FRA 6.2

Statele membre ar trebui să evalueze în fiecare caz în parte posibilitatea de a recurge la alternative pentru luarea în custodie publică. În cazul în care recurg la luarea în custodie publică ca măsură de ultimă instanță, statele membre trebuie să respecte toate garanțiile prevăzute de cartă și de Convenția europeană a drepturilor omului. Ar trebui să li se asigure persoanelor luate în custodie publică pe parcursul derulării procedurilor de returnare accesul gratuit efectiv la serviciile de asistență juridică, pentru a le permite acestora să-și exercite dreptul la o cale de atac judiciară eficientă în temeiul articolului 47 din cartă și să aibă acces la justiție în general.

Deși articolul 6 din cartă, articolul 8 alineatul (2) din Directiva revizuită privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 15 alineatul (1) din Directiva privind returnarea (2008/115/CE) și articolul 28 alineatul (2) din Regulamentul Dublin impun statelor membre să analizeze, pentru fiecare caz în parte, viabilitatea aplicării unor măsuri mai puțin coercitive decât luarea în custodie publică, alternativele la aceasta sunt rareori utilizate în practică din cauza temerilor legate de riscul de sustragere.

Garanțiile privind respectarea drepturilor fundamentale în contextul luării în custodie publică au continuat să fie subminate în 2021 prin perioadele prelungite de detenție, condițiile inadecvate de detenție, presupusele maltratări din partea gardienilor, lipsa unei evaluări individuale a necesității și a proporționalității privării de libertate, precum și prin nesepararea persoanelor vulnerabile. În plus, unele state membre restricționează accesul gratuit la asistență juridică.

OPINIA FRA 6.3

UE și statele membre ar trebui să-și intensifice eforturile pentru a crește gradul de sensibilizare cu privire la drepturile și la căile de atac disponibile pentru persoanele ale căror date sunt stocate în bazele de date ale sistemelor de informații la scară largă ale UE și să instituie mecanisme eficiente de supraveghere. Statele membre ar trebui să se asigure că întregul personal implicat urmează cursuri de formare obligatorii în domeniul drepturilor fundamentale.

Articolul 8 alineatul (2) din cartă, precum și dreptul Uniunii privind protecția datelor prevăd dreptul de acces al unei persoane la datele colectate care o privesc, precum și dreptul de a obține rectificarea și eliminarea acestora. Reglementările care vizează înființarea unor baze de date interoperabile ale UE la scară largă în spațiul de libertate, securitate și justiție garantează în mod egal acest drept. Funcționarea și interoperabilitatea pe scară largă a sistemelor de informații ale UE, care colectează o serie de date cu caracter personal, au implicații importante în ceea ce privește drepturile fundamentale, după cum a constatat FRA în cercetările sale anterioare.

Formarea personalului autorizat constituie o obligație juridică în majoritatea instrumentelor juridice care reglementează sistemele de IT la scară largă și interoperabilitatea acestora. În 2021, UE, CEPOL, eu-LISA și Frontex au organizat activități de formare pentru a îmbunătăți cunoștințele autorităților competente cu privire la aspectele tehnice și la utilizarea comercială a sistemelor, precum și la implicațiile utilizării acestora. FRA participă la aceste activități de formare cu contribuții privind drepturile fundamentale.

7

SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ, PROTECȚIA VIEȚII PRIVATE ȘI A DATELOR

În 2021, inițiativele legislative și politice care abordează noile tehnologii s-au axat pe gestionarea riscurilor generate de digitalizarea sporită a fiecărui aspect al vieții. Dosarele-cheie privind inteligența artificială (IA) și moderarea conținutului online s-au aflat în centrul atenției. Situațiile de urgență legate de gestionarea pandemiei au testat în practică principiile de protecție a datelor; același lucru s-a întâmplat și în cazul elaborării măsurilor legate de securitate.

Proiectul de regulament privind IA publicat în aprilie 2021 a constituit o primă încercare de a reglementa sectorul IA, introducând în același timp garanții privind drepturile fundamentale. Instituțiile UE și statele membre au lucrat la un acord privind domeniul de aplicare și limitele utilizării acceptabile a IA. În paralel, a fost necesar să se reafirme în mod constant dreptul la protecția datelor și la respectarea vieții private în contextul elaborării măsurilor menite să protejeze persoanele, atât împotriva pandemiei, cât și împotriva activităților infracționale. Acest demers a urmat un model pe care rapoartele FRA privind drepturile fundamentale l-au identificat în fiecare an începând cu 2014.

În 2021, experții și societatea civilă, atât de la nivelul UE, cât și de la nivel național, au formulat observații ample cu privire la includerea unor garanții adecvate privind drepturile fundamentale în proiectul de lege a UE privind inteligența artificială (IA). Acest proces implică analize repetate care abordează în diverse moduri diferitele preocupări legate de drepturile fundamentale. Proiectul de propunere conține referințe încurajatoare privind drepturile fundamentale, însă Comitetul european pentru protecția datelor (CEPD) și Autoritatea Europeană pentru Protecția Datelor (AEPD), precum și instituțiile naționale pentru apărarea drepturilor omului, organizațiile societății civile și mediul academic, printre altele, au identificat preocupări comune. Printre exemple se numără categoria aplicațiilor de IA interzise și nevoia potențială de a include sisteme de IA suplimentare în sfera acestor interdicții, cum ar fi sistemele private de evaluare socială, dependența ridicată de autoevaluarea realizată de întreprinderi în ceea ce privește cazurile de utilizare a IA cu risc mare și necesitatea de a consolida mecanismele și organismele de supraveghere însărcinate cu această activitate.

OPINIA FRA 7.1

Legiuitorul UE ar trebui să se asigure că viitoarea lege privind inteligența artificială respectă pe deplin drepturile fundamentale, luând în considerare, după caz, deficiențele identificate de CEPD/AEPD, de societatea civilă și de alte instituții. În special, legiuitorul UE ar trebui să se asigure că domeniul de aplicare în care sunt incluse cazurile de utilizare a IA cu diferite categorii de risc este clar și că sunt furnizate suficiente îndrumări și protecție în ceea ce privește respectarea drepturilor fundamentale, în diferite contexte practice. Autoevaluarea, deși este un prim pas binevenit, ar trebui susținută de o supraveghere eficientă de către organisme independente care dispun de resurse suficiente și care au expertiza necesară în domeniul drepturilor fundamentale.

OPINIA FRA 7.2

Instituțiile UE și statele membre care reglementează serviciile digitale ar trebui să asigure prevenirea atât a eliminării excesive, cât și a eliminării insuficiente a conținuturilor, precum și că practicile de moderare nu sunt disproporționate, astfel încât să nu afecteze dreptul la libertatea de exprimare, la libertatea de informare și la nediscriminare. Având în vedere importanța supravegherii bazate pe dovezi pentru moderarea eficace a conținutului online și a conformității acesteia cu drepturile fundamentale, instituțiile UE și statele membre ar trebui să se asigure că cadrul juridic relevant permite experților din mediul academic și din societatea civilă să acceseze în mod legal datele și să efectueze cercetări.

Proliferarea online a conținuturilor ilegale, inclusiv a discursurilor de incitare la ură, reprezintă o amenințare la adresa drepturilor fundamentale. În acest context, propunerile de reglementare a serviciilor digitale la nivelul UE și la nivel național constituie o tendință promițătoare. Cu toate acestea, după cum au subliniat mai multe părți interesate (AEPD, CEPD, instituțiile naționale pentru apărarea drepturilor omului, autoritățile de protecție a datelor și organizațiile societății civile), reglementarea conținutului și a serviciilor furnizate online implică, de asemenea, provocări în ceea ce privește protejarea drepturilor fundamentale, cum ar fi dreptul la viață privată și la protecția datelor, dreptul la libertatea de exprimare și de informare și dreptul la nediscriminare (articolele 7, 8, 11 și 21 din Carta drepturilor fundamentale a UE).

Atât inițiativele juridice naționale, cât și proiectul de lege privind serviciile digitale au atras opinii și critici diverse. Evaluarea acestora evidențiază anumite preocupări comune. Printre acestea se numără necesitatea de a se asigura că măsurile de moderare a conținutului online sunt proporționale și importanța asigurării unor mecanisme de supraveghere eficace.

În plus, activitățile de cercetare sunt esențiale pentru a înțelege modul în care conținutul online poate fi moderat fără a pune în pericol protecția drepturilor utilizatorilor. În acest sens, este necesar să se asigure accesul la datele privind funcționarea platformelor digitale, în ceea ce privește impactul acestora asupra drepturilor fundamentale. Totuși, unele platforme mari au împiedicat experții externi din cadrul organizațiilor societății civile să efectueze cercetări pe tema drepturilor fundamentale în 2021, interzicându-le accesul la datele de care dispun.

Protejarea cetățenilor împotriva diferitelor tipuri de amenințări, inclusiv împotriva pandemiei, a conținutului ilegal online și a criminalității cibernetice, este bine intenționată. Cu toate acestea, în vederea îndeplinirii acestui obiectiv, instituțiile UE și statele membre au adoptat sau au în vedere să adopte o legislație care poate afecta drepturile fundamentale, în special dreptul la viață privată și la protecția datelor (articolele 7 și 8 din cartă).

Elaborarea certificatelor privind COVID-19 a ridicat provocări legate de protecția datelor, pe care le-au evidențiat instituțiile responsabile de protecția datelor și organizațiile societății civile din majoritatea statelor membre. În pofida jurisprudenței recente a CEDO privind supravegherea în masă și a jurisprudenței CJUE privind păstrarea datelor, statele membre au continuat să prezinte propuneri legislative menite să consolideze supravegherea și păstrarea datelor, fără a include suficiente garanții pentru respectarea drepturilor fundamentale. Deși protejarea sănătății și a securității persoanelor sunt scopuri legitime, experții au subliniat că este necesar să se efectueze teste adecvate privind necesitatea și proporționalitatea, pentru a se asigura că nicio măsură nu va duce la încălcări ale dreptului la viața privată și la protecția datelor sau ale altor drepturi fundamentale.

OPINIA FRA 7.3

Instituțiile UE și statele membre ar trebui să se asigure că orice nouă propunere de inițiativă juridică pentru a promova securitatea persoanelor, indiferent dacă aceasta este prezentată sau nu într-un context de urgență, respectă drepturile fundamentale. În special, măsurile juridice adoptate pentru a combate pandemia de COVID-19 sau pentru a consolida securitatea împotriva amenințărilor naționale ar trebui să asigure punerea în aplicare a unor măsuri de protecție adecvate pentru a proteja dreptul la protecția datelor și la viața privată. Într-o societate democratică, aceste măsuri ar trebui să fie prevăzute de lege, să fie necesare și proporționale. Mecanismele independente de supraveghere ar trebui să asigure că aceste măsuri fac obiectul unui control periodic. Persoanele fizice ar trebui să poată depune plângeri împotriva unor astfel de măsuri și să aibă acces la căi de atac eficiente.

8

DREPTURILE COPILULUI

În 2021, boala provocată de coronavirusul SARS-CoV-2 (COVID-19) a continuat să ridice provocări în ceea ce privește drepturile copiilor. În martie 2021, Comisia Europeană a adoptat pentru prima dată o strategie a UE privind drepturile copilului structurată pe șase domenii tematice, care includ: incluziunea socioeconomică a copiilor, sănătatea și educația, promovarea participării copiilor și combaterea violenței împotriva copiilor. Garanția europeană pentru copii, o altă etapă importantă în abordarea sărăciei și a excluziunii sociale a copiilor, completează strategia.

Numărul copiilor care solicită azil a crescut substanțial, iar situația volatilă de la frontiere a ridicat provocări serioase. În mai multe state membre au continuat să fie luați în custodie publică copii migranți, inclusiv în cazuri în care vârsta lor nu fusese încă determinată. Mai multe state membre s-au confruntat în continuare cu provocări legate de punerea în aplicare a directivei privind garanțiile procedurale, în timp ce organismele internaționale de monitorizare și-au exprimat îngrijorarea cu privire la condițiile de detenție a copiilor aflați în conflict cu legea.

OPINIA FRA 8.1

Comisia Europeană ar putea lua în considerare posibilitatea de a furniza statelor membre sprijin și îndrumări specifice pentru punerea în aplicare a Garanției europene pentru copii și a Strategiei UE privind drepturile copilului. Acestea ar putea include facilitarea schimbului de bune practici privind punerea în aplicare și monitorizarea.

Statele membre ar trebui să se asigure că planurile lor naționale de acțiune care pun în aplicare Garanția europeană pentru copii și Strategia UE privind drepturile copilului dispun de resurse suficiente și că se adresează celor mai vulnerabile categorii de copii, în special în contextul impactului pandemiei de COVID-19.

Comisia Europeană și statele membre ar trebui să evalueze în continuare impactul pandemiei asupra sănătății mintale a copiilor și să stabilească măsuri pentru a preveni alte consecințe negative.

Pandemia de COVID-19 a continuat să afecteze o serie de drepturi ale copiilor protejate de Carta drepturilor fundamentale a UE (carta), cum ar fi dreptul la educație (articolul 14) și la protecția și îngrijirea necesare pentru bunăstarea lor (articolul 24). Potrivit celor mai recente statistici furnizate de Eurostat, ponderea copiilor care trăiesc în pericol de sărăcie și de excluziune socială în UE27 a crescut de la 22,2 % în 2019 la 24,2 % în 2020.

În 2021, Consiliul Uniunii Europene a adoptat Garanția europeană pentru copii, un sistem care vizează prevenirea și combaterea sărăciei în rândul copiilor și asigurarea accesului la serviciile de bază pentru toți copiii, inclusiv pentru cei care fac parte din categorii vulnerabile. Garanția a fost salutată de numeroase părți interesate și de societatea civilă. Statele membre vor trebui să o transpună în planurile naționale de acțiune în cursul anului 2022.

Comisia Europeană a adoptat prima strategie a UE privind drepturile copilului. Aceasta definește o serie de măsuri pentru zonele afectate și de pandemia de COVID-19.

Statele membre au continuat să ofere, în 2021, asistență financiară, precum și protecție socială și măsuri speciale în domeniul educației, pentru a reduce la minimum consecințele negative ale pandemiei de COVID-19. Impactul pandemiei asupra sănătății psihice a copiilor a stârnit îngrijorări, deși amploarea acestuia nu este încă pe deplin cunoscută.

Numărul copiilor și al minorilor neînsoțiți care au solicitat azil în 2021 a crescut substanțial, de la mai puțin de 130 000 în 2020 la aproape 167 000 în 2021. Copiii migranți au dreptul la protecție în temeiul Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, al Convenției europene a drepturilor omului, al cartei și al legislației UE, cum ar fi Directiva privind condițiile de primire. Cu toate acestea, copiii migranți s-au confruntat cu condiții adesea alarmante în unele state membre și la frontierele UE.

Returnările și utilizarea violenței în cel puțin șapte state membre ale UE au afectat, de asemenea, copiii care călătoreau cu familiile lor și minorii neînsoțiți. Organizațiile ONU, societatea civilă și Consiliul Europei au condamnat ferm această situație.

Luarea în custodie publică a copiilor împreună cu familiile lor și a minorilor neînsoțiți se practică în continuare în mai multe state membre, inclusiv pe durata evaluărilor privind vârsta. În conformitate cu legislația UE, ar trebui ca măsura luării în custodie publică a copiilor să fie utilizată doar ca măsură excepțională de ultimă instanță. Strategia UE privind drepturile copilului, adoptată în martie 2021, propune mai multe măsuri, printre care se numără conceperea unor alternative la plasarea în detenție a copiilor migranți.

OPINIA FRA 8.2

Statele membre ale UE ar trebui să asigure condiții adecvate de primire a copiilor care călătoresc împreună cu familia, precum și a minorilor neînsoțiți. Comisia Europeană ar trebui să sprijine statele membre în conceperea unor alternative la luarea în custodie publică, aceasta fiind una dintre măsurile stabilite în Strategia UE privind drepturile copilului.

OPINIA FRA 8.3

Statele membre ale UE ar trebui să analizeze, în cadrul eforturilor pe care le depun în direcția punerii în aplicare a directivei UE privind garanțiile procedurale și a altor drepturi internaționale și naționale, posibilitatea de a se recurge la soluții alternative la luarea în custodie publică a copiilor care sunt persoane suspectate sau acuzate. Acuzațiile privind condițiile sau tratamentul inadecvat al copiilor privați de libertate ar trebui investigate și abordate pe deplin. Statele membre ar trebui să se asigure că profesioniștii care interacționează cu copiii în sistemul de justiție penală participă la formare privind drepturile copiilor în contextul procedurilor juridice și ale copiilor privați de libertate.

Articolul 48 din cartă garantează măsuri de protecție importante referitoare la prezumția de nevinovăție și la dreptul la apărare. Articolul 24 din cartă impune să se acorde o atenție deosebită, în primul rând, interesului superior al copilului.

Directiva privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale (2016/800/UE) prevede o serie de limitări pentru privarea de libertate a unui copil aflat în conflict cu legea și stabilește condiții minime pentru tratamentul acestora, precum accesul la asistență medicală, dezvoltarea fizică și mentală, educația și exercițiile fizice regulate și dreptul la viața de familie. Cartă interzice orice formă de tortură sau tratamentele ori pedepsele inumane sau degradante (articolul 4). Mai multe organisme internaționale de monitorizare au evidențiat totuși tratamentul inadecvat al copiilor privați de libertate în unele state membre în 2021.

Reformele juridice pentru includerea directivei privind garanțiile procedurale în legislația națională, programate în iunie 2019, au continuat în 2021. Procedurile de constatare a neîndeplinirii obligațiilor inițiate în 2019 împotriva a șapte state membre au rămas deschise. Mai multe state membre au început să-și modifice legile în materie penală în 2021, punând un accent puternic pe alternativele la luarea în custodie publică și pe înființarea de tribunale specializate pentru minori.

9

ACCESUL LA JUSTIȚIE

Acest capitol pune accentul pe două teme generale: drepturile victimelor pentru categorii specifice de victime și independența sistemului judiciar. Aceasta din urmă este deosebit de importantă în ceea ce privește statul de drept.

În 2021, UE a continuat să consolideze drepturile victimelor. Comisia Europeană a continuat, în cadrul Platformei pentru drepturile victimelor, discuțiile referitoare la modul în care Directiva privind drepturile victimelor abordează diferitele categorii de victime. Statele membre au adoptat noi măsuri juridice și/sau de politică pentru a consolida drepturile generale ale tuturor victimelor infracțiunilor și, în special, ale femeilor, ca victime ale violenței de gen.

Între timp, s-a accentuat îngrijorarea cu privire la respectarea statului de drept, în special a independenței sistemului judiciar. Mai multe state membre ale UE s-au confruntat în continuare cu deficiențe în acest sens. Mecanismul prin care se condiționează alocarea fondurilor UE a intrat în vigoare, astfel că măsurile de sancționare a încălcărilor statului de drept încep treptat să prindă contur.

Articolele 8 și 9 din Directiva privind drepturile victimelor acordă tuturor victimelor infracțiunilor dreptul la servicii de asistență adecvate. Prin urmare, sistemele de justiție penală ale statelor membre au obligația de a asigura, într-o măsură suficientă, disponibilitatea unor servicii de asistență care îndeplinesc standarde de performanță definite.

Dovezile obținute în urma cercetării realizate de FRA în 2021 sugerează că rețeaua de organizații de sprijin existentă în multe state membre este încă fragmentată și incompletă, iar poliția întâmpină adesea dificultăți în a evalua care sunt organizațiile de sprijin disponibile și care sunt cele mai adecvate pentru fiecare victimă în parte. De exemplu, această situație se reflectă în faptul că unele state membre dispun de o acoperire extinsă pentru victimele traficului de persoane sau pentru femei, ca victime ale violenței domestice sau sexuale, în timp ce altor victime, de exemplu victimelor violenței rasiste, homofobe sau situaționale, precum infracțiunile contra patrimoniului, li se furnizează un sprijin limitat.

În plus, potrivit cercetării realizate de FRA privind anul 2021, foarte puține state membre dispun de un registru al serviciilor acreditate de sprijinire a victimelor. Un astfel de registru ar ajuta poliția și autoritățile sistemului de justiție penală să decidă ce servicii pot fi accesate pentru a oferi victimelor un sprijin care să îndeplinească anumite standarde.

OPINIA FRA 9.1

În conformitate cu Directiva privind drepturile victimelor, statele membre ale UE ar trebui să se asigure că toate victimele infracțiunilor au acces, indiferent de tipul infracțiunii, la serviciile de asistență oferite de o organizație specializată în acest sens. Furnizarea de servicii de sprijin pentru victime ar trebui să fie susținută prin standarde de calitate, de exemplu printr-un proces de certificare sau de acreditare care să asigure că serviciile de sprijin furnizate îndeplinesc standardele de performanță definite.

OPINIA FRA 9.2

În conformitate cu Convenția de la Istanbul, statele membre ale UE ar trebui să stabilească o bază juridică solidă pentru emiterea de către poliție a ordinelor de interdicție de urgență, fără a fi necesar în acest sens consimțământul sau solicitarea din partea victimei. În plus, statele membre ar trebui să se asigure că aceste ordine de interdicție sunt emise în mod efectiv de către autoritățile de aplicare a legii în toate cazurile adecvate, că respectarea acestor ordine de către autorul infracțiunii este strict monitorizată și că nerespectarea lor este sancționată cu fermitate.

În conformitate cu articolele 50 și 52 din Convenția de la Istanbul, statele membre care au ratificat convenția sunt obligate să se asigure că poliția este în măsură și este dispusă să ofere protecție imediată și adecvată victimelor, prin emiterea de ordine de interdicție de urgență. Cu toate acestea, potrivit datelor FRA generate în 2021, în unele state membre încă nu există ordine de interdicție de urgență în sistemele juridice, iar în altele poliția este reticentă să le utilizeze. În alte state se emit ordine de urgență, dar nu se iau suficiente măsuri pentru a se asigura că autorii infracțiunilor violente le respectă în mod efectiv.

OPINIA FRA 9.3

Statele membre ale UE trebuie să se asigure că sistemul lor judiciar rămâne independent și imparțial, pentru a garanta soluționarea cazurilor relevante din dreptul UE în conformitate cu statul de drept și cu drepturile fundamentale, inclusiv cu articolul 47 din cartă. Statele membre ale UE ar trebui să se asigure, în special, că judecătorii și procurorii nu sunt amenințați cu proceduri disciplinare din cauza modului în care își exercită funcțiile judiciare.

Un sistem judiciar independent reprezintă piatra de temelie a statului de drept și a accesului la justiție [articolul 19 din TUE, articolul 67 alineatul (4) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a UE]. Astfel cum se reamintește în hotărârile pronunțate de CJUE în 2021 în cauzele referitoare la instanțele din Polonia și din Ungaria, această independență poate fi amenințată nu doar de actori externi, cum ar fi guvernul sau mass-media, ci și de mecanismele interne ale unei administrații judiciare rigide care pune presiune asupra procurorilor sau a judecătorilor.

Acest pericol este asociat în special cu măsurile de control disciplinar. Dacă se utilizează asemenea măsuri împotriva judecătorilor și a procurorilor, trebuie să se acorde o atenție strictă pentru a se asigura că acestea nu afectează exercitarea funcțiilor judiciare.

10

EVOLUȚII ÎN PUNEREA ÎN APLICARE A CONVENȚIEI NAȚIUNILOR UNITE PRIVIND DREPTURILE PERSOANELOR CU HANDICAP

Comisia Europeană a lansat noua Strategie a UE privind drepturile persoanelor cu handicap 2021-2030. Regulamentul privind dispozițiile comune a fost adoptat în mod oficial și a introdus criterii stricte pentru a se asigura conformitatea finanțării UE cu Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap (CRPD). Drepturile călătorilor din transportul feroviar au fost consolidate pentru persoanele cu handicap. Un raport al Parlamentului European privind lecțiile învățate în urma petițiilor privind drepturile persoanelor cu handicap evidențiază domeniile care pot face obiectul unor îmbunătățiri atât la nivelul Uniunii, cât și la nivelul statelor membre.

Pandemia provocată de coronavirusul SARS-CoV-2 (COVID-19) a dus la creșterea ratelor de deces și de îmbolnăvire în rândul persoanelor cu handicap. Rapoartele privind maltratarea au determinat creșterea numărului de solicitări de dezinstituționalizare urgentă. O decizie a Comitetului european pentru drepturile sociale privind educația separată a copiilor cu handicap a evidențiat necesitatea unei educații pe deplin incluzive în învățământul primar și secundar.

Statele membre au făcut pașii ulteriori în direcția punerii în aplicare a noului Act european privind accesibilitatea. Punerea în aplicare a CRPD în afara domeniului de aplicare al directivelor actuale ale UE a avut în continuare un caracter neuniform. Toate statele membre au în prezent un organism național de monitorizare a CRPD.

Articolul 19 din CRPD și Strategia UE privind drepturile persoanelor cu handicap 2021-2030 impun dezinstituționalizarea persoanelor cu handicap. Implementarea strategiei privind drepturile persoanelor cu handicap va impune din ce în ce mai mult necesitatea finalizării procesului de dezinstituționalizare în UE. Acest proces va fi însoțit de orientările Comisiei pentru statele membre cu privire la îmbunătățirea vieții independente și a incluziunii în comunitate, planificate pentru a fi publicate în 2023.

OPINIA FRA 10.1

UE și statele sale membre ar trebui să-și accelereze de urgență eforturile de dezinstituționalizare, inclusiv prin utilizarea și monitorizarea adecvată a fondurilor UE, pentru a se asigura că persoanele cu handicap pot trăi independent și pot fi incluse în comunitate. Acest lucru devine deosebit de important pentru a preveni alte încălcări ale drepturilor persoanelor cu handicap în cazul unor viitoare pandemii sau al altor situații de urgență cu efecte similare.

Noul Regulament privind dispozițiile comune (2021/1060), adoptat în 2021, stabilește condițiile și procedurile de acordare a opt fonduri UE. Acesta condiționează în mod explicit finanțarea de conformitatea cu CRPD. Regulamentul impune statelor membre să stabilească măsuri pentru a se asigura că politica privind accesibilitatea, legislația și standardele sunt reflectate în mod corespunzător în elaborarea și în punerea în aplicare a programelor. De asemenea, solicită implicarea organizațiilor persoanelor cu handicap pe tot parcursul ciclului de finanțare, precum și punerea în aplicare a CRPD și considerarea acesteia drept „condiție favorabilă” pentru utilizarea fondurilor UE.

Prin urmare, Regulamentul privind dispozițiile comune este un mijloc important de a se asigura că fondurile UE nu sunt utilizate pentru a consolida sau a extinde în alt mod modalitățile de viață instituționalizate (de exemplu, prin cofinanțarea renovării unor astfel de instituții). Acesta urmărește să se asigure că fondurile contribuie, în schimb, la procesul de dezinstituționalizare (de exemplu, prin cofinanțarea unor noi structuri și servicii care permit modalități de viață în comunitate sprijinită).

Pandemia de COVID-19 a scos în evidență nevoia urgentă de dezinstituționalizare. Persoanele cu handicap sunt expuse unui risc fizic mai mare ca urmare a pandemiei. Acestea se confruntă, de asemenea, cu riscuri mari în ceea ce privește bunăstarea lor psihică, în special atunci când se află în medii instituționalizate, din cauza riscului sporit de izolare socială.

Articolul 33 alineatul (2) din CRPD solicită tuturor statelor membre ale UE să înființeze un organism de monitorizare independent. În prezent, toate statele membre ale UE și Uniunea au făcut acest lucru, marcând anul 2021 drept anul în care acest obiectiv de etapă esențial pentru monitorizarea CRPD a fost îndeplinit pe deplin.

Cu toate acestea, astfel cum s-a menționat în prezentul raport și în edițiile anterioare ale Raportului privind drepturile fundamentale, există în continuare provocări în ceea ce privește funcționarea acestor organisme, printre care se numără finanțarea, instrumentele și resursele umane insuficiente. În același timp, pandemia ne-a reamintit necesitatea de a crește gradul de sensibilizare cu privire la drepturile persoanelor cu handicap, care constituie o atribuție esențială a acestor organisme. În sfârșit, rolul pe care noul Regulament privind dispozițiile comune îl prevede pentru organismele naționale, inclusiv de monitorizare a conformității cu CRPD a diferitelor etape ale alocării fondurilor UE, va necesita resurse suplimentare pentru aceste organisme.

OPINIA FRA 10.2

Statele membre ale UE ar trebui să se asigure că alocă suficiente resurse umane și financiare organismelor pe care le desemnează drept organisme de monitorizare la articolul 33 alineatul (2). Acestea ar trebui să încheie parteneriate strânse cu aceste organisme în vederea conceperii, a monitorizării și a punerii în aplicare a politicilor relevante și a fondurilor UE. De asemenea, statele membre ar trebui să se asigure că aceste organisme dispun de toate resursele necesare pentru a-și îndeplini sarcinile în mod eficace și eficient, în special în cadrul ciclurilor politicilor UE și de finanțare.

OPINIA FRA 10.3

Statele membre ale UE ar trebui să accelereze punerea în aplicare a Directivei privind accesibilitatea web și a Actului european privind accesibilitatea și ar trebui să aibă în vedere asigurarea accesibilității în domenii care nu sunt încă armonizate de legislația UE, astfel încât persoanele cu handicap să poată participa pe deplin la toate aspectele vieții și să aibă acces, în condiții de egalitate cu ceilalți, la facilitățile și serviciile deschise sau oferite publicului.

Articolul 9 din CRPD solicită statelor părți la convenție să se asigure că persoanele cu handicap au acces, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, la informații și comunicații, inclusiv la tehnologiile și sistemele de informare și comunicații, precum și la alte facilități și servicii deschise sau oferite publicului, atât în mediul urban, cât și în cel rural.

Pandemia a scos în evidență deficiențe în furnizarea de informații persoanelor cu handicap. Multe site-uri web publice mai au nevoie de îmbunătățiri, în pofida adoptării Directivei privind accesibilitatea site-urilor web, în timp ce punerea în aplicare a Actului european privind accesibilitatea se află încă într-o fază incipientă. Provocările legate de accesibilitate persistă încă în domenii precum participarea la vot, instanțe și transportul public.

Anul 2021 a adus atât progrese, cât și pași înapoi în ceea ce privește protecția drepturilor fundamentale. Documentul *Fundamental Rights Report 2022* (Raportul FRA privind drepturile fundamentale 2022) analizează evoluțiile majore survenite în Uniunea Europeană în perioada ianuarie-decembrie 2021 și prezintă succint opiniile FRA cu privire la acestea. Menționând progresele înregistrate și domeniile de interes rămase, acesta oferă perspective asupra aspectelor care declanșează dezbateri pe marginea drepturilor fundamentale la nivelul UE.

În acest an accentul a fost pus pe drepturile sociale și pe egalitate în contextul redresării în urma pandemiei de COVID-19. Celelalte capitole aduc în discuție Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, egalitatea și nediscriminarea, rasismul, xenofobia și intoleranța asociată acestora, integrarea romilor, azilul și migrația, societatea informațională, protecția vieții private și a datelor, drepturile copilului, accesul la justiție și evoluțiile înregistrate în punerea în aplicare a Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap.

PROMOVAREA ȘI PROTEJAREA DREPTURILOR DUMNEAVOASTRĂ FUNDAMENTALE ÎN ÎNTREAGA UE —

Pentru conținutul integral al documentului *Fundamental Rights Report 2022* (Raportul FRA privind drepturile fundamentale 2022), a se vedea <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/fundamental-rights-report-2022>

A se vedea și celelalte publicații ale FRA din domeniu:

- FRA (2022), *Raportul privind drepturile fundamentale 2022 – Opiniile FRA*, Luxemburg, Oficiul pentru Publicații, <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/fundamental-rights-report-2022-fra-opinions> (disponibil în cele 24 de limbi oficiale ale UE)
- FRA (2022), *Social rights and equality in light of the recovery from the Covid-19 pandemic* (Drepturile sociale și egalitatea în contextul redresării în urma pandemiei de COVID-19), Luxemburg, Oficiul pentru Publicații, <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/social-rights-equality-recovery-covid-19> (disponibil în limbile engleză și franceză)

Pe [site-ul](#) FRA sunt disponibile rapoartele anuale precedente realizate de FRA cu privire la provocările și realizările din domeniul drepturilor omului în Uniunea Europeană (disponibile în engleză, franceză și germană).

INFORMAȚII SUPPLEMENTARE

FRA – AGENȚIA PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viena – Austria

T +43 158030-0 – F +43 158030-699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

twitter.com/EURightsAgency

Oficiul pentru Publicații
al Uniunii Europene